

Høringsuttalelse til rapporten Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre

LIGA ESARK-03-201300286-125

Hva saken gjelder:

Kunnskapsdepartementet har den 08.07.2014 sendt på høring anbefalinger i rapporten *Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre*.

Høringsbrev og rapport med anbefalinger er lagt ut på Kunnskapsdepartementets internettside: [Høring av rapporten Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre - regjeringen.no](http://Horing_av_rapporten_Utdanning_og_forskning_i_spesialpedagogikk_-_veien_videre_-_regjeringen.no)

Høringsfristen er 31.10.2014.

Bakgrunn

En ekspertgruppe, oppnevnt av Kunnskapsdepartementet høsten 2012, har gjennomgått de spesialpedagogiske utdanningene i Norge og vurdert hvordan de bør innrettes og dimensjoneres i årene som kommer. Anbefalingene berører skole, barnehage, høyere utdanning og andre spesialpedagogiske fagmiljøer som Statped og PPT, i tillegg til myndighetene.

Ekspertgruppen gir anbefalinger om:

- framtidige utdanninger i spesialpedagogikk, inklusive nordisk samarbeid på små og sårbare spesialpedagogiske fagområder
- hvilken forskning som best kan bidra til å utvikle praksisfeltene
- hvordan en kan oppnå helhet og sammenheng mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse.

Gruppen foreslår blant annet strengere krav til de spesialpedagogiske utdanningene, hvilke universiteter/høyskoler som skal tilby hvilke utdanninger, og at spesialpedagogikk skal inn i alle lærerutdanninger.

Byråden uttaler seg til de anbefalingene som berører barnehagen og grunnskolen.

Byrådets kommentarer

Byråden støtter i hovedsak forslagene til ekspertgruppen, men har enkelte merknader til noen av forslagene. De viktigste er:

- Byråden støtter at dagens grunnskolelærerutdanning erstattes med en femårig, forskningsbasert utdanning. Det er imidlertid viktig at man innenfor grunnskolelærerutdanningen sørger for at studentene har en god praksiserfaring å bygge på før de starter på en master. Uten å bygge på erfaring står en masterutdanning i fare for å bli lite relevant.
- Bachelor og masterutdanning i spesialpedagogikk bør gi en definert undervisningskompetanse, og ikke en «begrenset undervisningskompetanse» slik det er foreslått av ekspertgruppen
- Det bør forskes mere på sammensatte problemstillinger innenfor spesialpedagogikk, der atferds- og psykiske vansker er en del av dette

- Byråden vil peke på at det innenfor dette feltet også er viktig at en vurderer hvordan en kan bruke andre yrkesgrupper som kan arbeide med forebyggende arbeid, sosialpedagogiske oppgaver og miljøarbeid knyttet til enkeltelever/grupper av elever.

Vedtakskompetanse:

Byrådets fullmakter § 7

Byrådet selv avgir høringsuttalelser på vegne av Bergen kommune. Høringsuttalelser i prinsipielle saker som samtidig innebærer politiske avveininger, skal avgis av bystyret. Høringsuttalelser avgitt av byrådet sendes uten ugrunnet opphold bystyrets kontor til orientering. Saken ansees ikke for å være prinsipiell.

Byråden for barnehage og skole innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1. Bergen kommune avgir høringsuttalelse slik det fremgår av saksutredningen.
2. Melding om vedtak sendes bystyrets kontor.

Dato: 23. oktober 2014

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

Charlotte Spurkeland
byråd for barnehage og skole

Vedlegg:

Høringsbrev - Høring - Utdanning og forskning i spesialpedagogikk
Rapport fra Ekspertgruppen for spesialpedagogikk

Saksutredning:

1 Bakgrunn

En ekspertgruppe – oppnevnt av Kunnskapsdepartementet høsten 2012 - har gjennomgått de spesialpedagogiske utdanningene i Norge og vurdert hvordan de bør innrettes og dimensjoneres i årene som kommer. Anbefalingene berører skole, barnehage, høyere utdanning og andre spesialpedagogiske fagmiljøer som Statped og PPT, i tillegg til myndighetene.

Ekspertgruppen gir anbefalinger om:

- framtidige utdanninger i spesialpedagogikk, inklusive nordisk samarbeid på små og sårbare spesialpedagogiske fagområder
- hvilken forskning som best kan bidra til å utvikle praksisfeltene
- hvordan en kan oppnå helhet og sammenheng mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse.

Gruppen foreslår blant annet strengere krav til de spesialpedagogiske utdanningene, hvilke universiteter/høyskoler som skal tilby hvilke utdanninger, og at spesialpedagogikk skal inn i alle lærerutdanninger.

Byråden uttaler seg til de anbefalingene som berører barnehagen og grunnskolen.

2 Lærerutdanningene

2.1 Høringsforslag

Mandatet til ekspertgruppen var opprinnelig å vurdere de spesialpedagogiske utdanningene.

Ekspertgruppen påpeker imidlertid at det ikke bare er spesialpedagogene og de spesialpedagogiske utdanningene som har ansvar for å ivareta de elvene som har behov for ekstra oppfølging, men at den spesialpedagogiske kompetansen må komplementere barnehagelærerutdanningen og lærerutdanningen. Ekspertgruppen har derfor sett det som sitt mandat å inkludere barnehagelærer- og grunnskolelærerutdanningen i ekspertgruppens vurderinger og anbefalinger.

Spesialpedagogiske emner må vektlegges sterkere i lærerutdanningene

Ekspertgruppen anbefaler at spesialpedagogiske emner med vekt på *forebygging* og *tilpasset opplæring* må vektlegges sterkere i barnehagelærer og grunnskolelærerutdanningene.

I tillegg foreslås det at studentene må ha *breddekompetanse* innenfor det å ha kjennskap til ulike lærevansker og funksjonshemninger.

Tema som forebygging, tilpasset opplæring og inkludering foreslås å være en naturlig del av undervisningen som gis i alle fag. Lese- og skrivevansker og matematikkvansker legges til de respektive fagene. Øvrige tema legges til undervisningen i pedagogikk.

Praksisrelevans

Ekspertgruppen mener det er et behov for at praksisopplæringen i utdanningene er mer relevant, og at teori og praksis i oppæringen i større grad må henge sammen. Ekspertgruppen anbefaler at alle fagene må ta ansvar for tilpasset opplæring innenfor sitt fagområde. Ekspertgruppen anbefaler og at de spesialpedagogiske emnene kommer tidligere i profesjonsutdanningene.

De foreslår videre at det arrangeres konsensuskonferanser for å skape enighet om hvordan spesialpedagogiske emner kan ivaretas innenfor utdanningene slik at tilpasset opplæring kan realiseres i praksis.

Barnehagelærerutdanningen

For barnehagelærerutdanningen anbefaler ekspertgruppen særlig at:

- spesialpedagogikkens forebyggende aspekter må ha en sentral plass i barnehagelærerutdanningen
- barnehageeiere og nasjonale myndigheter bør legge til rette for videreutdanning innenfor lavfrekvente vanskeområder

Grunnskolelærerutdanningen

For grunnskolelærerutdanningen anbefaler ekspertgruppen særlig at

- fag, fagdidaktikk og spesialpedagogiske emner bør i langt større grad enn i dag integreres slik at sammenhengen mellom de ulike temaene blir tydeligere
- hvert enkelt fag tar ansvar for at tilpasset opplæring og tidlig innsats blir et gjennomgående tema
- dagens utdanning erstattes med en femårig, forskningsbasert grunnskolelærerutdanning
- at det opprettes masterprogram i fagdidaktikk med vekt på tilpasset opplæring og inkludering ved lærerutdanningsinstitusjonene som i dag har masterprogram i tilpasset opplæring
- skoleeier og nasjonale myndigheter legger til rette for videreutdanning innenfor prioriterte spesialpedagogiske emner

2.2 Byrådens kommentar

Byrådet er glad for at ekspertgruppen har valgt å inkludere barnehagelærer- og grunnskolelærerutdanningen i sine vurderinger. Fremover vil det være viktig med spesialpedagogiske kompetanse både i barnehage og skole. Byrådet er opptatt av at den spesialpedagogiske kompetansen skal brukes til forebygging og til å gjøre den ordinære opplæringen bedre – både i barnehage og skole – slik at behovet for spesialundervisning i skolen kan reduseres og at flest mulig kan ivaretas innenfor ordinær tilpasset opplæring. Byrådet støtter derfor ekspertgruppens anbefalinger om at emner med vekt på forebygging og tilpasset opplæring må vektlegges sterkere i barnehage- og grunnskolelærerutdanningen, og at det er viktig at disse konkretiseres og operasjonaliseres for at studentene skal kunne bruke disse perspektivene i praksis..

Videre støtter byrådet de anbefalingene departementet gjør om breddekompetanse og mener ekspertgruppen her dekker de vesentligste områdene.

Byrådet er også enig i at praksisopplæringen bør gjøres mer relevant, og at dette kan gjøres med de grep som foreslås i høringen: at spesialpedagogiske emner kommer tidligere i utdanningen slik at disse og er grunnlag for praksis, samtidig som det spesialpedagogiske perspektivet inkluderes og er gjennomgående i alle fag.

Når det gjelder barnehagelærerutdanningen er byrådet enig i at spesialpedagogikkens forebyggende aspekter må ha en sentral plass i barnehagelærerutdanningen, og at det bør legges til rette for videreutdanning innenfor lavfrekvente vanskeområder. Videreutdanningen innenfor disse områdene er det for liten systematikk i slik det er i dag.

Byrådet støtter også anbefalingene for *grunnskolelærerutdanningen*. Spesialpedagogiske tema må i større grad integreres med fag og fagdidaktikk, og ikke være et eget fag på siden av allmennpedagogikken. Det er positivt om det opprettes et masterprogram i fagdidaktikk. Dette kan være et viktig grep for å forbedre kvalitet på tilpasset opplæring og dermed i mindre grad gjøre bruk av spesialundervisning.

Byråden støtter at dagens grunnskolelærerutdanning erstattes med en femårig, forskningsbasert utdanning. Det er imidlertid viktig at man innenfor grunnskolelærerutdanningen har en god praksiserfaring å bygge på før man starter på en master. Uten å bygge på erfaring står en masterutdanning i fare for å bli lite relevant.

3 Spesialpedagogiske utdanninger

3.1 Høringsforslag

Bachelor i spesialpedagogikk

Ekspertgruppen anbefaler at utdanningen organiseres som et treårig integrert studium som skal skape og utvikle sammenheng mellom de spesialpedagogiske fagområdene. Videre mener de at utdanningen må inneholde emnene forebygging, tilpasset opplæring, inkludering og tidlig innsats og gi breddekompetanse innen et vidt spekter av emner. Ekspertgruppen anbefaler at utdanningen inneholder praksis, med et omfang på minimum 100 timer.

Videre blir det foreslått at utdanningen bør gi begrenset undervisningskompetanse. I dag gir ikke en bachelor i spesialpedagogikk undervisningskompetanse i grunnopplæringen. Ekspertgruppen mener en kandidat med en bachelor, etter ordningen de foreslår, bør kunne ansettes som spesialpedagog BA i kommunene for å gi spesialpedagogisk hjelp til barn/elever som går i barnehage og/eller skole. En begrenset undervisningskompetanse skal ikke erstatte den kompetansen utdanningene som barnehagelærer/lærer gir.

Master i spesialpedagogikk

Ekspertgruppen anbefaler at formålet med utdanningen skal være å gi spisskompetanse i å avhjelpe og redusere vansker og barrierer som finnes. De angir videre hva som bør være innholdet i utdanningen og hva opptaksgrunnlaget bør være.

De foreslår at utdanningen må inneholde minimum 150 timer relevant, variert, veiledet og vurdert praksis fordelt på 100 timer til fordypningen og 50 timer rådgivningspraksis.

En mastergrad i spesialpedagogikk gir i dag ikke undervisningskompetanse i skolen og kvalifiserer heller ikke for å arbeide som barnehagelærer i barnehagen, med mindre man har en (barnehage)lærerutdanning i bunnen. Ekspertgruppen mener at et masterstudium i spesialpedagogikk bør kunne gi en begrenset undervisningskompetanse for de som tar en mastergrad på toppen av en integrert bachelorgrad i spesialpedagogikk. Studenter som tar en slik utdanning i spesialpedagogikk bør kunne arbeide som *spesialpedagog MA* i både barnehage og skole dersom hovedoppgaven er knyttet til å gi spesialpedagogisk hjelp, spesialundervisning eller elevenes behov gjør at slik utdanning er ønskelig. En begrenset undervisningskompetanse skal ikke erstatte den kompetansen utdanningene som barnehagelærer/lærer gir.

Plassering/dimensjonering

Ekspertgruppen foreslår videre at enkelte av studietilbudene konsentreres til noen studiesteder for å styrke utdanningenes faglige robusthet. Videre anbefaler ekspertgruppen at utdanningsinstitusjonen tar i bruk de mulighetene som finnes til å samarbeide på tvers av institusjoner og å lage fleksible studier.

Praktiske og estetiske fag

Ekspertgruppen anbefaler at:

- de praktiske og estetiske fagene i grunnopplæringen inkluderes i spesialpedagogikken.
- de spesialpedagogiske utdanningene inngår samarbeid med institusjoner som tilbyr utdanninger innenfor temaer som kan støtte opp om (spesial)pedagogenes arbeid med barn og elever med særskilte behov.
- barnehagelærere, lærere i grunnopplæringen og ansatte i habiliterings- og rehabiliteringstjenesten får tilbud om etter- og videreutdanning innenfor de praktiske og estetiske fagene.

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Ekspertgruppen anbefaler at

- det satses på etter- og videreutdanning for pedagoger, spesialpedagoger og lærere i ASK. Dette kan bygge på dagens tilbud ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold.
- det satses på å etablere en masterutdanning i ASK gjennom et nordisk samarbeid. Initiativet til en slik nordisk mastergradsutdanning kan foretas av Høgskolen i Buskerud og Vestfold som allerede har kompetanse på fagområdet.

Kulturkompetanse

Ekspertgruppen anbefaler at

- problemstillinger knyttet til minoritets- og urspråklighet bør gjennomsyre alle de spesialpedagogiske utdanningene for å unngå at dette forveksles med behov for spesialundervisning.
- den enkelte UH-institusjon bør ta opp kulturelle utfordringer knyttet til området/landsdelen institusjonen ligger i og utdanner kompetanse til, i tillegg til generell kulturkompetanse.

Skikkethetsvurdering

Ekspertgruppen anbefaler at det innføres skikkethetsvurdering for alle bachelor- og masterutdanninger i spesialpedagogikk, og dermed at utdanningene, i likhet med alle lærerutdanningene, kommer inn under Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning.

Samarbeid med helse- og sosialfaglige utdanninger

Spesialpedagogiske utdanninger og helse- og sosialfaglige utdanninger bør gi studentene komplementerende og ikke overlappende kompetanse. Det er derfor begrenset hvor mye de ulike utdanningene bør arbeide for skape felles basiskunnskaper og kompetanse.

Samarbeid med Statped

Ekspertgruppen vurderer Statped som en viktig samarbeidspartner, særlig når det gjelder praksisplasser, arbeidet med en praksisnær og en praksisrelevant forskning, og i arbeidet med utdanninger på oppdrag fra UH-sektoren. Statped kan medvirke med undervisning på begrensede områder med særlig relevans til praksisfeltet, men bør ikke få ansvar for fagdelen i noen utdanninger siden Statped ikke selv skal drive forskning.

Samarbeidet mellom Statped og UH-sektoren bør videreføres, men i endret form regulert av partnerskapsavtaler. Partnerskapsavtalen bør inngås mellom det enkelte Universitet/fakultet og Statped som én virksomhet.

Samarbeid med PPT, barnehager og skoler

Ekspertgruppen anbefaler at det etableres partnerskapsavtaler mellom utdanningsinstitusjonene og PPT, barnehager og skoler med tanke på praksisopplæring og utvikling av problemstillinger for forskning.

3.2 Byrådens kommentar

Når det gjelder forslagene knyttet til bachelor og master i spesialpedagogikk har byråden to merknader: Det er ikke tilstrekkelig at disse utdanningene skal gi en «begrenset» undervisningskompetanse. Med kun en begrenset undervisningskompetanse vil det være vanskelig å finne stillinger for disse kandidatene i kommunene. Utdanningene må i istedenfor gi en tydelig definert undervisningskompetanse, for eksempel innenfor de grunnleggende ferdighetene, slik at kandidater fra denne type utdanning kan gå inn på linje med barnehagelærere og grunnskolelærere.

Videre vil byråden understreke betydningen av at bachelor og master i spesialpedagogikk sikrer tilstrekkelig kompetanse om normalutvikling.

Når det gjelder de andre forslagene under dette kapittelet støtter byråden disse.

4 Forskning

4.1 Forskningsbehov

Ekspertgruppen har blant annet vurdert hva slags spesialpedagogisk forskning som best kan bidra til utvikling i praksisfeltene. De foreslår at det er behov for forskning innenfor audiopedagogikk, logopedi, synspedagogikk, utviklingshemming, voksne med funksjonshemninger/funksjonsvansker og livsløpsperspektivet.

4.2 Byrådens kommentar

Byråden støtter forslagene som gjelder hva slags forskning det er behov for. I tillegg mener byråden det er nødvendig med mere forskning innenfor sammensatte vansker der atferd og psykiske vansker er en del av dette.

5 Bruk av andre yrkesgrupper

Ekspertgruppen har ikke vurdert bruk av andre yrkesgrupper inn i denne sektoren. Byråden vil peke på at det innenfor dette feltet også er viktig at en vurderer hvordan en kan bruke andre yrkesgrupper som kan arbeide med forebyggende arbeid, sosialpedagogiske oppgaver og miljøarbeid knyttet til enkeltelever/grupper av elever.